

El general que volia ser califa

En un escrit del 2006 ara desclassificat, el nou home fort d'Egipte, Abdel Fatah Al-Sissi, opina que “no es pot entendre la democràcia a l'Orient Mitjà sense entendre el concepte de califat”. Aquesta tesi, redactada durant una estada seua en una escola militar dels Estats Units, dóna les claus del que pensa el cap actual de l'exèrcit egipci sobre l'extensió de la democràcia pels països musulmans.

És l'home fort d'Egipte. Abdel Fatah Al-Sissi va ser nomenat comandant en cap de les forces armades i ministre de Defensa per l'ex-president egipci, Mohàmed Mursi. I Al-Sissi ha estat qui ha fet Mursi fora de la presidència d'Egipte després de diversos ultimàtums perquè dimitira. Els intents de Mursi per a trobar un general que substituïra Al-Sissi no van servir de res contra aquesta rebel·lió militar: l'exèrcit egipci fa pinya al seu voltant.

Al-Sissi s'ha guanyat la fama de bon comunicador i home espavilat, però també és reservat i enigmàtic. Del seu ideari polític se'n sap menys que no pas de les seves creences religioses; sobre l'Egipte que imagina i sobre el sistema polític que vol per al seu país només es plantegen suposicions. Per això és molt revelador un text d'11 pàgines que Al-Sissi mateix va escriure com a treball acadèmic al US Army War College de Pennsilvània, una acadèmia de l'exèrcit dels Estats Units d'Amèrica on Al-Sissi va fer un curs el 2006. Ara un grup nord-americà favorable a la transparència, una organització anomenada Judicial Watch (“Vigilància Judicial”), ha aconseguit que l'exèrcit dels Estats Units desclassifiqui aquest breu assaig. Es titula *La democràcia a l'Orient Mit-*

jà i analitza quins factors són fonamentals per a l'extensió de la democràcia en aquesta regió, entre els quals Al-Sissi destaca la religió musulmana, el paper dels Estats Units, els conflictes oberts, els mitjans de comunicació, l'economia o l'educació. Al text hi ha referències a Egipte, als Germans Musulmans i fins i tot a Mubàrak, llavors president egipci. El fet que sigui del 2006 el situa en un context immediatament posterior al que Al-Sissi anomena *guerra mundial contra el terrorisme*, impulsada pel president George Bush, és a dir, la invasió de l'Afganistan, el 2002, i la de l'Iraq, el 2003, i en plena ocupació de tots dos països.

La religió i l'estat. Des del començament del text, Al-Sissi deixa clar que les diverses creences religioses que naixen i creixen al Pròxim Orient són el repte principal per a estendre la democràcia en aquesta regió: “La regió de l'Orient Mitjà és considerada una de les més importants del món. L'Orient Mitjà és el bressol de la majoria de religions, incloent-hi l'islam, el cristianisme i el judaisme. L'efecte de la condició religiosa en el desenvolupament és evident en la cultura dels pobles de l'Orient Mitjà i és un dels factors que afecten més la política de la regió”.

A partir d'aquesta constatació, Al-Sissi recorre a la història de la religió musulmana per a buscar un referent comú als pobles de l'Orient Mitjà i troba el sistema originari del califat: “No es pot entendre la democràcia a l'Orient Mitjà sense entendre el concepte de *kalafa* [“califat”]. El *kalafa* data del temps del profeta Mahoma. Durant la seva vida i el període de 70 anys que el va seguir, l'estat ideal del *kalafa* va continuar com una forma d'organització entre la gent i sense òrgans de govern. Aquesta època és vista com un període molt especial i és considerada la forma ideal de govern i àmpliament reconeguda com la meta per a qual-sevol nova forma de govern, de la mateixa manera que els Estats Units persegueixen els ideals de ‘la vida, la llibertat i la recerca de la felicitat’ [els drets inalienables dels homes, segons el preàmbul de la Declaració d'Independència dels Estats Units d'Amèrica]. Des de la perspectiva de l'Orient Mitjà, les paraules per a definir el govern en la seva forma de democràcia reflecteixen més aviat ‘l'equitat, la justícia, la igualtat, l'harmonia i la compassió’”. Al-Sissi atribueix aquests valors al llibre *La xura en el sistema de govern islàmic*. La xura és, precisament, el consell consultiu que elegia el califa en l'època que esmenta el general.

“Assolir aquests ideals”, continua encara Al-Sissi, “sempre és en el primer objectiu de la societat de l'Orient Mitjà, des de la mort de Mahoma i la seva influència posterior, quan els governs que van representar el *kalafa* van començar a desviar-se dels ideals difosos pel profeta Mahoma. Els líders del califat van mirar només per ells i els seus interessos, i van fer servir el poder per al seu benestar, més que no pas per al benestar del proïisme.” A partir d'aquí, segons resumeix Al-Sissi, els musulmans es van dividir en tribus i faccions ètniques que van dispersar el que “havia estat un cos islàmic unificat”.

Al-Sissi suggerirà més endavant que el model de Govern que cal no és una còpia del califat originari, sinó una democràcia que tingui els valors de la religió musulmana, com a hegemònica a la majoria de països de l'Orient Mitjà, sense ser tampoc un estat confessional: "Atesa la condició religiosa de la cultura de l'Orient Mitjà, com s'ha d'estructurar una democràcia en aquesta regió? Hi ha d'haver tres o quatre braços de poder? Cal afegir un poder religiós als braços executiu, legislatiu i judicial perquè les creences islàmiques i la llei es compleixin? Una resposta simple és sí, però probablement, no és la millor. Idealment, els cossos legislatiu, executiu i judicial haurien de prendre en consideració les creences islàmiques a l'hora de complir els seus deures. D'aquesta manera no seria necessari un braç religiós separat. Malgrat això, per a codificar els principis de la fe islàmica, han d'estar presents a la constitució o en un document similar. Això no vol dir que haja d'establir-se una teocràcia, més aviat significa que la democràcia serà construïda sobre les creences islàmiques".

Al-Sissi argumenta que aquest cas no és tan diferent del dels Estats Units i l'origen del seu sistema democràtic. "L'establiment d'una democràcia no és entrebancat pels principis islàmics. La pràctica de l'islam i la democràcia poden coexistir. Quan la democràcia va començar als Estats Units, va ser construïda sobre els valors judeo-cristians. Atesa la influència excessiva de l'Església d'Anglaterra, els Estats Units van decidir escriure la constitució amb un llenguatge que establira alguna separació de l'Església i l'estat, però la religió no va ser eliminada del govern, per molt que alguns ho vulguin creure. Clarament, els primers anys, la religió era important i va modelar els valors de la nació americana. A l'Orient Mitjà la situació no és gaire diferent amb l'excepció que la fe musulmana és la base sobre la qual s'ha de construir el model de democràcia de l'Orient Mitjà. Igual que en la tradició americana, s'ha de permetre l'existència d'unes altres religions, però la religió hege a l'Orient Mitjà és l'islam i, per tant, és lògic acceptar que el model de govern democràtic s'ha de basar en aquestes

creences. El repte que suposa és si la resta del món serà capaç d'acceptar una democràcia a l'Orient Mitjà basada en els principis islàmics."

Ara s'entén que Abdel Fatah Al-Sissi haja volgut tenir un paper en la

naixent democràcia egípcia. I s'entén que haja acceptat fer-ho de bracet amb els Germans Musulmans i el seu home a l'executiu, Mohamed Mursi. Però això no explica el cop d'estat que Al-Sissi va executar el 3 de juliol. Quin

A dalt, a l'esquerra, manifestació favorable al president Mursi al Caire després del cop d'estat. A la dreta, protestes contra Mursi al Caire el 3 de juliol, quan va anunciar una reforma de la constitució. A la dreta, defensors de Mursi a l'Índia.

és el compromís d'Al-Sissi amb la democràcia?

En un altre fragment del text qüestiona el desig de democràcia dels ciutadans en un passatge que pot ser interpretat com un dubte propi: “Les

voluntats i els desitjos de les poblacions nacionals han de ser respectats. Volen realment la democràcia i estan disposats a canviar les seves formes de vida per a establir-la i treballar per a aconseguir-la?”.

La continuació dels seus arguments té múltiples lectures, després de la seva actuació: “Canviar una cultura política sempre és dur. Una cosa és dir que la democràcia és la forma preferida de govern, i una altra, adaptar-se als seus

Els partidaris del depositat president Mursi acampats a la plaça Rabea van ser massacrats per la policia: almenys 137 morts en una jornada (14 d'agost) en què n'hi va haver més de 400.

requisits i acceptar alguns riscos que l'acompanyen; per exemple, la història demostra que els primers 10 anys d'una democràcia, els conflictes, tant interns com externs, són més probables que no pas en una democràcia madura". Si Al-Sissi pronunciara aquestes frases ara, després d'haver protagonitzat un cop d'estat i una repressió duríssima de les protestes, semblaria un cínic.

Sobta constatar que la teoria i la pràctica d'Al-Sissi tenen certs paral·lismes amb la democràcia espanyola

en el seu inici, quan sota la presidència d'Adolfo Suárez les elits polítiques i militars parlaven dels possibles beneficis d'un *cop de timó*, és a dir, un canvi forçat de Suárez amb un possible vist-i-plau del rei i d'uns altres representants de forces polítiques amb representació a les Corts espanyoles, un cop de timó que no es va produir mai, a diferència del cas egipci.

L'educació i el creixement econòmic. A l'escrit Al-Sissi opina que

la base per al naixement d'una democràcia amb possibilitats de futur a l'Orient Mitjà depèn en gran manera d'una economia pròspera i una educació sòlida. Cal recordar que Al-Sissi pertany a una família de vuit germans (tres nois i cinc noies), tots ells amb formació universitària. Potser per això afirma que "la manca d'un sistema sòlid d'ensenyament i una economia feble provocaran friccions en l'establiment de la democràcia a l'Orient Mitjà. Amb l'excepció de Síria i Israel, la població sense educació –definida com la que no pot llegir ni escriure– oscil·la entre el 30% i el 45%. El sistema educatiu es considera feble i és caracteritzat per una atenció baixa, uns materials educatius pobres (...) i sense accés a Internet. (...) A més a més, el sistema econòmic en conjunt és feble i no ha proporcionat un incentiu perquè la població valori l'educació".

Aquí apareix l'única crítica –de fet, l'únic esment que en fa– del que era el seu president aquell 2006, el rais Hosni Mubàrak: "A Egipte, sota el president Sadat, els controls del govern es van aixecar en un esforç per a estimular el creixement econòmic; malgrat això, aquests esforços no es van mantenir sota el president Mubàrak. L'ensenyament a l'Orient Mitjà no es pot aconseguir només amb reformes educatives. Hi ha d'haver un incentiu econòmic que provoqui que la població vegi els beneficis de l'educació. Per tant, les reformes educatives han d'anar vinculades amb una millora de la capacitat econòmica. Els poders també han d'implementar polítiques que fomentin el creixement i la llibertat econòmica".

La repressió genera extremisme.

Ara que Al-Sissi ha fet fora Mohamed Mursi de la presidència d'Egipte i ha detingut el cap visible dels Germans Musulmans, la seva tesi del 2006 sembla contradictòria amb les seves accions. En aquest text, Al-Sissi hi expressa la idea contrària del que ha dut a la pràctica: "El caràcter religiós de l'Orient Mitjà crea reptes a les autoritats governants, particularment sota un control centralitzat. Els governs tendeixen a un domini seglar i neguen el vot a grans segments de la població

El líder dels Germans Musulmans, Safwat Hegazy, en una fotografia d'arxiu. El 21 d'agost va ser detingut per haver incitat a la violència.

que creuen que la religió no ha de ser exclosa del govern. Els líders religiosos que han anat més enllà i s'han implicat en els problemes dels governs sovint són enviats a la presó sense un judici", critica Al-Sissi.

També és evident que sap quines poden ser les conseqüències de la repressió, perquè els explica immediatament: "Quan els governs esdevenen excessivament poderosos, els oprimits poden respondre amb actes de terrorisme. El territori ocupat d'Israel és un bon exemple. Ja que hi ha opressió, s'ha creat un camp fèrtil perquè al final apareguin moviments extremistes".

Ell mateix, doncs, ha de ser conscient que els Germans Musulmans o unes altres faccions poden convertir Egipte en un polvorí.

La democràcia contra els esculls geopolítics. Potser perquè el document que escrivia Al-Sissi tenia com a receptor principal els militars americans del US Army War College, en bona part de les seues opinions

mira d'interpretar la reacció que produeixen a la regió de l'Orient Mitjà la política exterior dels Estats Units i la seva influència negativa com a propaganda de la democràcia. Al-Sissi comença explicant que "l'Orient Mitjà està sota una pressió constant per a satisfer les agendes de múltiples països que sovint no coincideixen amb les necessitats o desitjos de la gent de l'Orient Mitjà" per a després concretar:

"El conflicte àrabo-israelià complica encara més el desenvolupament de la democràcia. El conflicte no és estrictament un conflicte entre Palestina i Israel, sinó un conflicte que afecta tots els àrabs de l'Orient Mitjà. El fet que Israel representi un interès occidental desperta suspicàcies entre els àrabs sobre la veritable naturalesa de la democràcia. Encara que l'Orient Mitjà es comença a dirigir cap a les formes democràtiques de govern, encara hi ha règims dictatorials i autocràtics. Això, sumat a la tensió que ja es dona a l'Orient Mitjà pels conflictes de l'Irak i l'Afganistan, i el conflicte latent

d'Israel, fa que les condicions per a avançar en el desenvolupament democràtic siguin tortuoses. El conflicte existent i les tensions necessiten ser resoltes abans perquè la democràcia sigui acceptada àmpliament per la gent de la regió".

Tot seguit, Al-Sissi afirma que, si la democràcia és vista com el sistema idoni perquè els Estats Units aconseguirien els seus objectius, la regió la rebutjarà. Les seves tesis donen una idea aproximada de l'interès que Al-Sissi pot tenir en un suport dels Estats Units a la seua política: cap ni un, si el que vol és, veritablement, restablir una democràcia.

"Amèrica ha estat una força activa a l'Orient Mitjà pel que fa a donar suport als interessos nacionals d'Amèrica. En els seus esforços per a aconseguir-ho, Amèrica ha donat suport a règims no democràtics i a alguns règims que no eren, precisament, respectats a l'Orient Mitjà. Entre els exemples hi ha els estats del golf, Aràbia Saudita, el règim de Saddam al començament, el Marroc, Algèria, etc. Com a resultat,

Al-Sissi amb el ministre alemany d'Afers Estrangers, Guido Westerwelle, l'1 d'agost. El general escriu que la millor inversió de l'exterior és en educació.

molts a l'Orient Mitjà qüestionen els motius dels Estats Units i el seu desig d'establir ara la democràcia a l'Orient Mitjà. És la transició a la democràcia la millor solució per als interessos dels Estats Units o la millor solució per als interessos dels països de l'Orient Mitjà? La democràcia a l'Orient Mitjà no es desenvoluparà fàcilment si la introducció a aquesta democràcia és vista com un moviment dels Estats Units per a afavorir els seus interessos. Això també fa plantejar si la guerra global contra el terrorisme no és més una màscara per a establir la democràcia occidental a l'Orient Mitjà. Perquè la democràcia sigui un èxit a l'Orient Mitjà, ha de respondre als interessos de l'Orient Mitjà, no solament als interessos dels Estats Units. A més, la democràcia ha de ser vista com un benefici per a la gent de l'Orient Mitjà que mostra respecte a la condició religiosa de la cultura i contribueix a millorar les condicions de l'home del carrer."

"Una mostra clau per a provar la democràcia a l'Orient Mitjà", aclareix encara Al-Sissi, "és veure com la democràcia creix a l'Iraq. Permetrà Amèrica que l'Iraq es desenvolupi a la seva

manera com una democràcia o mirarà de modelar-la com una forma de règim pro-occidental? Per exemple, els diferents grups musulmans (Germans Musulmans, Shia, etc.) és probable que apareguin en diferents països de l'Orient Mitjà com a entitats que tenen un paper en les formes democràtiques de govern. Si l'Iraq és vist com un titella dels americans, els altres països no sentiran cap temptació d'evolucionar cap a la democràcia, i si ho fan, està preparada Amèrica per a acceptar democràcies a l'Orient Mitjà amb el seu model propi, que pot no ser favorable als interessos occidentals?"

Sobre les possibles estratègies d'Al-Sissi amb els seus veïns de l'Orient Mitjà i amb la resta de la comunitat internacional, diuen molt les conclusions del text del 2006: "L'Orient Mitjà s'ha de veure a ell mateix a la manera de la Unió Europea. Ells representen diversos països i cultures que tenen estàndards diferents de vida, però han vist la necessitat d'organitzar-se per a millorar Europa en economia, seguretat i influència internacional. Per aquestes mateixes raons, l'Orient Mitjà s'ha d'organitzar com a regió. Això

ajudarà a modelar l'Orient Mitjà com a regió i pot fomentar la interacció en un mercat lliure, cosa que portarà un desenvolupament democràtic. I finalment, a mesura que l'Orient Mitjà progressi, la resta del món ha de mirar de donar-li suport en la promoció dels valors i principis democràtics. Invertir en educació és un bon punt de partida".

Amb aquest paràgraf Al-Sissi conclou la seva tesi sobre la democràcia a la regió d'Egipte. I les seves prioritats queden expressades clarament en el text: a Egipte calen una constitució que es basi en els valors musulmans i respecti la llibertat religiosa, una prosperitat econòmica basada en la llibertat de mercat i un sistema d'ensenyament sòlid que, simultàniament, consoliden els valors democràtics. Però la sinceritat de les seves paraules, tenint en compte que aquí feia un exercici d'anàlisi estratègica que tenia com a destinatari els professors i comandaments d'una escola militar dels Estats Units, es pot posar en dubte, encara més després d'haver protagonitzat un cop d'estat.

Àlex Milian